

DR. PAPP TIVADAR

Ahol megmozdult az állóvíz

Részlet egy „tárgyalásból” — Időpont: 1990. január.
Színhely: a Mecski EFAG tárgyalóterme.

„Vezérigazgató: Utasítom a jelenlevő vadásztársaságokat, hogy 1990. évi szarvaskilövési tervüket az elviselhetetlen vadkárok miatt saját érdekükben legalább 30–40%–kal emeljék. Ellenkező esetben bérleti szerződésüket felbontom!” (Az erdőgazdaság 1989. évi szarvaskilövését saját rezervátumai területén nem teljesítette!)

A színhely változatlanul a Mecseki EFAG tárgyalóterme. Az időpont 1991. február 25, 26. A tárgyalás résztvevői: az erdőgazdaság — mint bérbeadó — megújított vezérkara, a Pécsi Erdőtervezési Iroda igazgatója, a Pécsi Erdőfelügyelőség képviselői, a megyei IB elnöke, valamint 12 nagyvadas vadásztársaság vezetői.

Valamennyi vadásztársaság külön-külön 2–2 órás időtartamra volt hivatalos vendége az erdőgazdaságnak. Ez idő alatt a bérbeadó megismerkedett a vadásztársaságok vezetőségével, tájékozódott belső életükről és elmúlt évi tevékenységükről.

A beszélgetés hangneme nyugodt, nem fenyegető és számonkérő, annak ellenére, hogy a vendéglátó következetesen igyekszik elképzeléseit elfogadtatni.

Valami tehát már megváltozott! Most tárgyalópartnerek ülnek az asztal mellett, akik ismerik egymás gyengéit, de belátják saját hibáikat is. Ezen tényeket nem ki-, hanem felhasználják a 2–2 óra folyamán. A témák sok-

kal konkrétabbak, mint az elmúlt évek diktátumai. Nem kevesebbről, mint az új bérleti díjakról, a vadkárok térítéséről és a jövőbeni vadgazdálkodási lehetőségekről van szó. Nem hagyhatta figyelmen kívül senki a már átokként nehezdedő törvényi szabályozások hiányát, amelyek a koncepción ugyan nem, de a konkrét megálapodásokon alapvetően módosíthatnak.

Egyértelműen megállapítható volt, hogy „tő mellett” már pontot tett volna a szakma e vajúdo kérdésekre, mivel a gyakorlatban dönteni kell! A parttalan tárgyalásokat és főként a döntésképtelenséget ugyan sem a vad, sem az erdő nem érzékeli, az erdész viszont kimonodottan gyűlöli!

Nem érdektelen néhány gondolatban összefoglalni azokat az alapelveket, amelyekre az aláírásra kerülő új bérleti szerződés épült.

— A bérbeadó — amennyiben övé marad e jog — a jelenlegi bérlőkkel kívánja hosszú távra megújítani a szerződéseket.

— Nem kívánja licitálással áruvá degradálni a vadászati jogot. (Nem biztos, hogy a gazdag bérlő egyben jobb vadgazdálkodó. Itt feltétlenül figyelembe veendő, hogy a vadgazdálkodást fő foglalkozású szakembernek kell végeznie, bármely rendszerről van is szó.)

— A bérlők további jogosultságának alapvető feltétele a kifogástalan szakmai színvonalú vadgazdálkodás és a vadkárok mértékének további, fokozott ütemű csökkentése.

Most nézzük közelebről az alaptémát, azaz a bérleti díj megállapítását és elfogadtatását. A kétnapos tárgyaláson résztvevők előtt világossá vált, hogy tökéletes rendszert ugyan nem sikerült megalkotni, az alapok viszont igenis korrektnek minősíthetők. Elmondható ez azért is, mivel az erdőgazdaság ez ügyben előzően tájékoztató szinten tárgyalt mind az Erdőtervezési Irodával, mint leendő tervezővel, mind a megyei érdekképviselő elnökével.

Az erdőterületre vonatkozó 100,- Ft/ha nagyságú új bérleti díj a társaságok erdőszűrségét tekintve 22,- Ft/ha – 60,- Ft/ha emelést jelentett. Az alapdíjtól eltérést a Dráva-ártéri szarvasgazdálkodási körzetbe tartozó tenkesi „Kittenberger”, siklósi „Táncsics”, vajszlói „Gyöngysziget”, ormánsági „Hubertus” VT-ok esetében alkalmazott a bérbeadó, itt 20% – 50%–kal emelte a bérleti díjat az átlagon felüli állományra való tekintettel.

Feltétlenül megjegyzendő, hogy az egyes társaságokkal kialakult véleményeltérések az arányok részletesebb, pontosabb kidolgozásával nagymértékben elkerülhetők lettek volna.

Vadrágás ellen: nyírkéreg

Érdekes kísérletekről számol be a Finn Erdészeti Kísérleti Intézet kutatója, Matti Rousi, az Acta Forestalia Fennica 1990. 21. számában. Megfigyelte, hogy a nyírkéreg számos növényevő emlős állatfaj számára kellemetlen táplálék olyannyira, hogy laboratóriumi körülmények között a kószapocok táplálékába kevert nyírkéreg-apríték a károsító étvágyát teljesen lelohasztotta: hozzá se nyúlt a neki kínált ételekhez. A nyírkéreg anyagai között kell olyanoknak lennie, ami vadriasztó hatású. Ezt a megfigyelést Rumszauer János délsomogyi tapasztalataira hivatkozva nálunk is leírta, ám közlése eddig sajnos nem sok figyelmet kapott. A finn eredmények megerősítik az ilyen irányú vizsgálatok indításának szükségességét.

Az elmondottakból következik, hogy a társaságok elfogadták a javasolt új bérleti díjakat, de jogosan igénylik a továbbiakban (ha erre lehetőségük lesz) a többtényezős, mindenki által ismert és közösen megvitatott tervezet alapján történő rangsorolást, azaz a differenciáltabb bérleti díjat. A kialakult új helyzetet kellően jellemzi az a tény, hogy a bérbeadó maga sem titkolta ezzel kapcsolatban változtatási szándékát.

Baranyában kétszer is megmozdult az állóvíz. Először akkor, amikor a megye két szakembere megalkotta „Baranya szarvasgazdálkodási tervét” az 1990–2000 közötti évtizedre, lerakva ezzel a körzettervezés helyi alapjait és meghatározta a nagyvadgazdálkodás kereteit.

Másodszor, amikor a fenti testület vállalta a gondolat gyakorlati megvalósítását, és szem előtt tartva az erdőgazdálkodás elsődlegességét, tárgyalóasztal mellett partneri szinten megadta a vadásztársaságoknak a lehetőséget arra, hogy változtassanak eddigi hozzáállásukon és próbáljanak megfelelni a sokkal szigorúbb és költségesebb elvárásoknak.

Kiemelt téma volt a vadkárok térítése, az abban való felelősség megállapítása. Törvényszerűnek nevezhető immár ezzel kapcsolatban az a február 11-i közös terepi bejárás, amelyet az erdőgazdaság erdőművelési és vadászati osztálya szervezett a pécsi „Jószerecsét” VT területén. Az 1990. évi műszaki átvételek folyamán szankcionált erdőfelújítások (visszaléptetés) kármegosztását, illetve a vadkárosítás, valamint az esetleges szakmai hiányosságokból eredő károsítás minősítését ugyanez a testület elemezte az erdészeti képviselőinek jelenlétében.

A terepi bejárásról vált nyilvánvalóvá a VT számára is az a tény, hogy nem a büntetés a legnagyobb probléma, hanem az új erdő létrehozása és ennek ismételt munkaerőigénye és költséghatása. Nem vitatható a bérbeadó szakmailag helytelen tevékenysége, ugyanakkor felmentés sem adható a kártérítés alól. A vadkár (rágás, törés, hántás) legalább annyira érzékelhető, mint a csemetehiány, így a felelősség tökéletesen elválasztható.

Az Ausztriában évente megrendezett ERDŐK HETÉ-nek középpontjában tavaly az erdő–vad jelen érdekellentéte állott. Az általában erősen vadbarát beállítottságú nagyközönség főleg a miniszter ilyen irányú sajtótájékoztatásának, de más, helyi kezdeményezésnek hatására is a tavaszi időszakban összesen 56 sajtóközlemény révén kapott szakszerű és elfogulatlan tájékoztatást. Ezek közül 30 foglalkozott kiemelten az erdő–vad kérdéssel és igyekezett meggyőzni a vadállományapasztás elodázhatatlan szükségességéről.

(ÖFZ 1990. 9. Ref.: Jérôme R.)

E „terepi gyakorlat” ismeretanyagának birtokában a vadásztársaságoknak is elsősorban a megoldás lehetőségeivel kell foglalkozni, és nem kibújni a várható felelősségrevonás alól. Ez a szemléletváltozás tükröződött e témakör kapcsán a tárgyalások folyamán is.

Sajnálatos, hogy a jövő vadgazdálkodási lehetőségeit csak körvonalazni lehetett a már említett elgondolás alapján annak ellenére, hogy a konkrét igények már a küszöbön jelentkeznek.

Tény, hogy a természetes körzetek (Mecsek–Zselic, Dráva, Duna-ártér) szarvasgazdálkodása független lesz a törvényektől, de azon belül nevesíteni kell, mert a kétnapos tárgyalás folyamán leírtak csak így válhatnak ellenőrizhetővé.

Összefoglalásként elmondható; hosszú évek után most van kialakulóban egy olyan szakmai egység Baranya megyében, ahol az erdőgazdálkodás, az erdőfelügyelet, az erdőtervezés és a vadásztársadalom túllépheti és ezért túl is lépi mesterséges korlátait. Egymást segítve, egységes megyei erdészettársadalmat hoz létre partnerré váló vadászokkal. Ehhez szellemi és természetbeni adottságai megvannak, és nem utolsósorban megvan az a szakmai törekvés, amellyel ezt a nemes célt el is fogja érni.

Így láttam én, az erdész!

Napjainkban egyre élesebben vetődik fel, még szakmán belül is, az erdész–vadász kutya–macska barátságos viszonya. Magyarázkodás, mellébeszélés, tudományos handabandázás helyett hallgattassék meg az egyik fél: az erdész — a tő mellett!

Azzal kezdem, hogy erdész vagyok! Mégpedig az erdészeknek abból a fajtájából, akik egyben vadászok is voltak. Ezért is, a mai napig sem tudom elkülöníteni az erdészt a vadásztól, az Erdőt a Vadtól!

Történelmileg alakult, hogy a város, a járás, a megye állami és politikai vezetőinek vadászhatnékja támadt.

Mivel ekkor még külföldi nem volt, a vadásztatást sem kellett idényhez kötni — a belföldi vadász akkor jött, amikor úri kedve megkívánta — tehát mindig. Ehhez már nem volt megfelelő a kis erdészkerület, ráadásul az erdésznek még munkája is volt, így aztán megteremtették a vadászkerületeket. Abban a vadász mindig kéznél volt, mert neki nem kellett termelni, szállítani, erdősíteni.

Kezdetben ezeknek a kerületvezető vadászoknak a többsége menekített emberekből került ki, akiknek gőzük sem volt a vadászathoz, lényeg, hogy a puskát megtudták tölteni. A seregtől valami úton-módon kikerült, vagy egyéb termelő munkában helyt nem álló atyafiak voltak ezek. Az erdész csak azt látta, hogy a kerületvezető vadász az elmúlt évtizedekben kötelezően alázatos kiszolgálója volt a hatalomnak! A város, a járás, a megye basáskodó vezetőinek, akik fejedelmi módon igyekeztek vadászni, szórakozni, természetesen ingyen és bérmentve!

Az erdész, főleg a vágásvezető csak azt látta, míg ő egész nap a motorfűrészek füstjét nyeli, meg a közelítő gépek zúgását hallgatja, hosszol, átvételez, mérgeződik termelővel, ágfaszedővel, meg a lehetetlenkedő félcipős főnökével aki nem mer kiszállni a parancsnoki Gazból, mert nagy a sár, onnan kiáltozza az utasításait —, addig a kerületvezető vadász május, meg szeptember hónapok kivételével vidám pofával járkál körülötte kutyástul, puskástul, és félvállról megkérdezi: „na, megy a termelés?” De a cserkelőutak tisztítására, magaslesek karbantartására, szórok, etetők elkészítésére, a téli disznóhajtásokra az ő embereit vezényli ki az erdészet, mert a kerületvezető vadásznak nincs ember rá — de hogy is lenne —, hiszen egész éven át nem tudná foglalkoztatni őket. Ha kellett, még a termeléseket is le kellett állítani, hogy ne zavarják a vadászatot, és az erdész mehetett munkásaival együtt a kerületéből, lakásától messze eső területekre termelni, szállítani.

Az igényes és türelmetlen vadászvendég elvárta, hogy percekben belül lásson, lőjön, egyen, igyon. Ehhez az kellett, hogy az állományt jól felduzzassák, kényelemmel felszerelt vadászházakat építhessenek.

Érdekes, ehhez volt pénz, az erdészlakok felújítására bezzeg nem! Ha beázott a tető, tegyen lavórt alája, volt a szakmai javaslat. Amelyik erdőgazdasági vezető szemfüles ember volt, pillanatok alatt észrevette, hogy vadászattal, fehér asztal mellett többet lehet elérni, mint termeléssel, idegeskedéssel. Nem is idegenkedtek attól, hogy a hatalom főembereinek a gazdaságok jó vadászterületeit bagóért ki-, illetve eladják.

A kerületvezető erdésznek megtiltották a fegyverviselést, pedig az erdész még hatósági személy is volt! Maga a szakma is azon volt, hogy az erdész előbb-utóbb menjen be a városba lakni! A fene tudja, hogy mit csinál ott kinn egész nap, amikor senki nem látja. Pedig megeskették, hogy az erdőt, és annak tartozékait megőrzi. Az erdészházak bagolyfészkek lettek, vagy kiadták, eladták hétvégi házaknak ERTI-nek, erdőfelügyelőségeknek.

Tetemre tudnám hívni azokat az erdőgazdasági vezetőket, akik kiszolgáltatták az erdőt, az erdészt, a szakmát egyéni érvényesüléseikhez. Láttam olyan igazgatót, aki saját kezűleg terített uzsonnára kinn az erdőn, és ő volt a legboldogabb, hogy ízlett a potya étel és ital. És az érmes trófeák tömegeit vitték magukkal, természetesen azt is ingyen.

A vacsoránál az ajtófélfának támaszkodó kerületvezető vadászok ezt látták, hallották, és okultak belőle. Lassan rászoktak, hogy a magaslesekön üldögélve megemlésként egyéni gondjaikat a magas vendégnek. Aztán óvatosan cinkossá is váltak. Bennfentesek lettek, csak úgy per Jani, meg Lali, emlegették a minisztereket, meg hasonszórú társaikat, akiket kísérgettek. A végén már az erdészeti személyzet undorodott tőlük!

Aztán a politikai enyhüléssel bejöttek a külföldi vadászok. Ez aztán a feje tetejére állított mindent! Megváltoztak a vélemények az imperialistákról, mert ők kemény valutával fizetnek, ajándékot hoznak. A hazaiak ingyen vadásztak, és még ajándékot is kellett nekik adni. Micsoda különbség! Észrevette az erdész, hogy a kerületvezető vadász a szakmájának megfelelő ruházatban, szarvasbőr nadrágban, vízhatlan bakancsban, régtől irigyelt, eddigelé csak a Kettner-katalógusban látott vadászokéban jár, míg őrajta a szakmától idegen által megtervezett sötétzöld, vacak anyagból készült, idétlen zakó, meg pantalló éktelenkedik, amin percekben belül átüt a harmat, a por, az eső, és gyűrötten, foltosan inkább hasonlít a nagyidai cigányra, mint erdészre.

De azt is észrevette, hogy a kerületvezető vadász előbb-utóbb lecserélte a Trabantját nyugati kocsira. És azt is, hogy a töre nem gatterlapból készült, a bicskája se vásárfia a nyirádi búcsúból, hanem finom sollingeni acél, amelyen fűrész, reszelő, zsigerelő, meg a rosseb tudja még mi minden van. A töre meg sorszámozott Puma, amelyikkel meg lehet borotválkozni.

Őt az erdészlakból a szakma kinézte, mert lakások karbantartására, víz-villanyra, bekötő útra nincs pénz, így a családja érdekében behurcolkodott a városba. Onnan jár ki a kerületébe az erdészet által kijelölt, szinte havonta változó munkahelyeire a munkásjárattal, így maga is 8 órás melós lett.

A kerületvezető vadász meg az erdőn lakik! Kényelmes, jól felszerelt vadászházban, ahol villany, víz, központi fűtés, telefon van, feltáró út vezet a bejáratig, és ha a felesége, családja a vendéglátást is el tudja látni, akkor mindig akad a számára is néhány finom falat, márkás ital, egy kis szuvenír, meghívás Ausztriába, Németországba családostul.

Az erdész ezeket látta a berregő motorfűrészek füstfelhőin át. És ettől keserű lett a szájaíze!

Wentzely Dénes